



Cechy romantycznego wędrowania na przykładzie *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Juliusza Słowackiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, oprac. Z. Krzyżanowska, Wrocław 1952, s. 288.
- Źródło: Maria Kalinowska, *Juliusza Słowackiego „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu”. Glosy do poematu*, Gdańsk 2011, s. 12.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, oprac. Z. Krzyżanowska, Wrocław 1952, s. 295.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, Wrocław 1952, s. 344.
- Źródło: Beata Morzyńska-Wrzosek, *Kompozycja przestrzeni w „Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu” Juliusza Słowackiego*, [w:] *Wyobrażenia Juliusza Słowackiego*, red. D. T. Lebioda, Bydgoszcz 2006, s. 49.
- Źródło: Jacek Brzozowski, *Poemat dygresyjny*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, red. A. Kowalczykowa, J. Bachórz, Wrocław 1991, s. 195.
- Źródło: Beata Morzyńska-Wrzosek, *Kompozycja przestrzeni w „Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu” Juliusza Słowackiego*, [w:] *Wyobrażenia Juliusza Słowackiego*, red. D. T. Lebioda, Bydgoszcz 2006, s. 53.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, oprac. Z. Krzyżanowska, Wrocław 1952, s. 252.
- Źródło: *Rozłączenie*, [w:] Juliusz Słowacki, *Wiersze. Nowe wydanie krytyczne*, oprac. J. Brzozowski, Z. Przychodniak, Poznań 2005, s. 99–100.

- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, oprac. Z. Krzyżanowska, Wrocław 1952, s. 257–262.
- .
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Hymn*.



Cechy romantycznego wędrowania na przykładzie *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Juliusza Słowackiego

Constantinou Dimitros, Świątynia Zeusa Olimpijskiego z Akroplem w tle, fotografia z 1865 roku
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

((Juliusz Słowacki

Listy do matki

Wyznaj, droga moja, że mię jakiś niewidomy duch z miejsca na miejsce spędza – jak zmordowanego gołębia – nie pozwalając mi zasnąć, kiedy na jakiej gałęzi usiądę. Pomimo oporu, jaki nieruchawość moja stawia tej niewidomej władzy, ona mnie wystrychnąć gotowa na wielkiego wojażera

Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, oprac. Z. Krzyżanowska, Wrocław 1952, s. 288.

– pisał Juliusz Słowacki w liście do matki z Neapolu w 1836 roku. To w tym okresie poeta rozpoczął swoją podróż na Wschód. Zwiedził wówczas Grecję, Egipt, Palestynę i Syrię, a wrażenia z wyprawy zapisał między innymi w poemacie dygresyjnym *Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu*.

Twoje cele

- Wskażesz kierunki romantycznych podróży Juliusza Słowackiego i innych twórców epoki.

- Zapoznasz się z cechami gatunkowymi poematu dygresyjnego.
- Dokonasz analizy fragmentów *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Juliusza Słowackiego.

Romantyczne wojaże

W epoce romantyzmu podróże cieszyły się dużą popularnością i były częścią obyczajowości epoki, a nawet modą. Jak pisze Maria Kalinowska:

((Maria Kalinowska

Juliusza Słowackiego „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu”. Glosy do poematu

Każdy poeta romantyczny wyruszał w podróż: realną bądź imaginacyjną, w czasie lub w przestrzeni, bardzo daleką, egzotyczną lub pozornie bliską, jednak prowadzącą do innego i tajemniczego świata. Podróż była ulubioną romantyczną metaforą życia, a życie często stawało się dla romantyka wędrówką, znakiem niespokojnej egzystencji lub ciągłego poszukiwania prawdy i nieustannych prób poznawania tajemnicy. Podróże romantyczne prowadziły do dalekich, kulturowo odmiennych miejsc, ale też w głąb własnego „ja” wędrowca, najczęściej zaś podróż romantyczna łączyła oba wymiary i wyruszenie w podróż oznaczało tyleż poznawania świata zewnętrznego, co poszukiwanie siebie i rozszerzanie własnej wrażliwości.

Źródło: Maria Kalinowska, *Juliusza Słowackiego „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu”. Glosy do poematu*, Gdańsk 2011, s. 12.



Anton Sminck van Pitloo, *Widok na Castel dell'Ovo w Neapolu*, ok. 1820

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Juliusz Słowacki również odbył swoją wielką wyprawę, obierając za cel Grecję, Egipt, Palestynę i Syrię. Refleksje z podróży poeta zapisywał między innymi w korespondencji z matką, Salomeą Bécu. Z listów wyłania się portret wrażliwego człowieka, który konfrontuje wyobrażenia o zwiedzanych miejscach z rzeczywistością.

Juliusz Słowacki

Listy do matki

Na drugi dzień po przybyciu do Kairu odbyłem podróż do piramid. [...] Byłem na szczycie największej piramidy – cudowny widok. Szczyt Faulhornu, kopuła świętego Piotra, Wezuwiusz, piramidy, były to dla mnie jak najwyższe gałązki na drzewie, na których ja, biedny ptaszek wędrujący, siadałem na chwilę, aby odetchnąć. Widziałem więc piramidy, ale za to straciłem obraz, który sobie o nich moja imaginacja tworzyła.

Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, oprac. Z. Krzyżanowska, Wrocław 1952, s. 295.

Juliusz Słowacki

Listy do matki

Tytuł mój: wojażera egipskiego i pielgrzyma Ziemi Świętej bardzo mi teraz pomaga w towarzystwie [...] – słowem, że wyciągam różnymi

sposobami korzyści z odbytych wędrówek, a te w moich samotnych godzinach bawią mię jak sen piękny. Lękam się mglistych obrazów przelewać na papier, aby nie straciły dla mnie wdzięku.

Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, Wrocław 1952, s. 344.

((Beata Morzyńska-Wrzosek

Kompozycja przestrzeni w „Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu” Juliusza Słowackiego

Każde oczekiwanie spełnienia celu podróży nasycone zostaje bólem oddalenia, nabrzmiewa niecierpliwością poznania, a rzeczywista wędrówka nieustannie ujawnia konfrontację wcześniej wyobrażonego z realnym. Spotkanie to pulsuje wyczuwalnym napięciem, bo obraz miejsca wyimaginowanego nie zachowa się w kształcie nienaruszonym. Turyście swobodnie przechadzającemu się już nie ścieżkami wyznaczonymi przez subiektywizm przeżycia, lecz istniejącymi w świecie uchwytnym zmysłami. Odwiedzane miejsca odsłaniają głębię perspektywy. Ponadto pozwalając odczuć bardzo konkretnie realną łagodność kamiennej architektury, naturalnych pejzaży pograżonych w ciepłe i blasku dnia, w natężonym lub przyćmionym świetle, stają się źródłem wielu nowych doznań. A każde wspomnienie podróży staje się istotnym impulsem, wprawiającym myśl w wibrację, ożywiającym pokłady wyobraźni. Inspiruje, by snuć refleksję o przestrzeniach, które zostały poznane w przeszłości. Przypominane obrazy **peregrynacji** noszą wyraźne znamiona nie tylko miejsc rzeczywistych, ale i wrażliwości wędrowca, jego fascynacji, dotychczasowych lektur i doświadczeń. Są głęboko zakorzenione w indywidualnej ciekawości świata i umiejętności sensualnego, wielowymiarowego postrzegania go.

Źródło: Beata Morzyńska-Wrzosek, *Kompozycja przestrzeni w „Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu” Juliusza Słowackiego*, [w:] *Wyobrażenia Juliusza Słowackiego*, red. D. T. Lebioda, Bydgoszcz 2006, s. 49.



William Linton, *Widok na góry w Albanii z Korfu*, 1840

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Poemat dygresyjny

Efektom wyprawy wschodniej, jaką Juliusz Słowacki odbył w latach 1836–1837, jest poemat dygresyjny *Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu*. Utwór nie jest wierną relacją z [wyprawy](#). Cechuje go fragmentaryczność, dygresyjność, liczne [asocjacje](#) oraz koncentracja na szczegółach, które zazwyczaj umykają przeciętnym turystom.

((Jacek Brzozowski

Poemat dygresyjny

[Poemat dygresyjny to] obszerny wierszowany utwór o charakterze fabularnym, łączący w ramach nadrzędnej autorskiej wypowiedzi elementy epickie („tradycyjna” narracja; informacje o bohaterze i akcji) z lirycznymi i dyskursywnymi („dygresje”; informacje w różnym stopniu odbiegające od akcji i bohatera). Ukształtowany w dobie romantyzmu [...] był oryginalnym i niezwykle charakterystycznym wyrazem literackiej świadomości epoki. [...] Otwarta, luźna, pozbawiona rygorów kompozycja; estetyczna i gatunkowa [sylwiczność](#); rewolucja w sferze podstawowych kategorii epickości (fabuła, bohater, narrator), czego konkretnym przejawem [staje się] [autotematyzm](#), dygresyjność, „literackość”, ironia, liryzm,

parodia i drwina – zespolenie w jednym dziele tych elementów [...] jest istotnym osiągnięciem romantycznej poetyki.

Źródło: Jacek Brzozowski, *Poemat dygresyjny*, [w:] *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, red. A. Kowalczykowa, J. Bachórz, Wrocław 1991, s. 195.

((Beata Morzyńska-Wrzosek

Kompozycja przestrzeni w „Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu” Juliusza Słowackiego

Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu jest **raptularzem** wrażeń minionych skonstruowanych w wielowarstwowej pamięci patrzącego, a artystycznie uobecnionych w ramach poematu dygresyjnego, ponieważ pozostawia on wysoki stopień swobody kompozycyjnej. Wyznacza ją nieograniczona zmienność tematów, szeroka gama odczuć, przemienność nastrojów. Nieskrępowane przechodzenie od powagi do żartu, od liryzmu do **ironii**, patosu do drwiny, pochwały do złośliwości. Utwór charakteryzuje otwarta, luźna, pozbawiona rygorów kompozycja, estetyczna i gatunkowa **sylwiczność**. Wyznaczają wielowymiarowość i nieustanne, dowolne przenikanie rozmaitych punktów widzenia. Przechodzenie od partii narracyjnych do **dygresji** i wynurzeń lirycznych.

Źródło: Beata Morzyńska-Wrzosek, *Kompozycja przestrzeni w „Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu” Juliusza Słowackiego*, [w:] *Wyobrażenia Juliusza Słowackiego*, red. D. T. Lebioda, Bydgoszcz 2006, s. 53.

Słownik

asocjacje

(łac. *associare* – przyłączać się) – automatyczne skojarzenia myślowe

autotematyzm

wprowadzenie do utworu literackiego wypowiedzi ukazującej czytelnikowi proces tworzenia, powstawania dzieła, tajniki warsztatu autora, czy refleksji nad pisarstwem; w powieści może przybierać formę rozbudowanych refleksji na temat powstawania utworu lub demaskujących fikcję świata przedstawionego, w liryce autotematyzm pojawia się w utworach programowych, manifestach poetyckich

dygresja

(łac. *digressio* – rozejście, rozjechanie się) – uwaga lub wypowiedź odbiegająca od głównego tematu utworu literackiego, celowo zaburzająca zasadniczy tok narracji

ironia

(gr. *eironeía* – przestawianie, pozorowanie) – drwina, złośliwość lub szyderstwo ukryte w wypowiedzi pozornie aprobującej, nadanie wypowiedzi odwrotnego sensu w stosunku do tego, co wynika ze znaczenia użytych słów, na przykład w celu ośmieszenia poglądów czy cech rozmówcy lub pokazania dystansu wobec osób czy zjawisk; wypowiedź zawierająca ironię najczęściej jest krytyką lub naganą, która przyjmuje formę pozornej pochwały; ironia jest narzędziem literackim, w którym wybrane słowa są celowo używane do wskazania znaczenia innego niż dosłowne, można wyróżnić ironię słowną i sytuacyjną

peregrynacja

(łac. *peregrinatio*) – dłuższa podróż, wędrówka; pielgrzymka

raptularz

(łac. *raptularius* < *raptus* – porwanie, gwałtowne zabranie czegoś) – brudnopis, notatnik służący do zapisywania bieżących spraw

sylwa

(łac. *silva rerum* – las rzeczy) – wielogatunkowy utwór, w którym występują elementy wielu poetyk i stylizacji

Film

Polecenie 1

Obejrzyj film i na jego podstawie wskaż podobieństwa i różnice między romantycznym podróżowaniem a współczesną turystyką.

Polecenie 2

Wyjaśnij, na czym polegał kulturowy model podróży w epoce romantyzmu.

Polecenie 3

Wskaż miejsca podróży, które w epoce romantyzmu cieszyły się szczególną popularnością.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DqYGu2Q6N>

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Podróż romantyczna a współczesna turystyka.

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Zapoznaj się z galerią interaktywną i na podstawie fragmentów poematu Juliusza Słowackiego opisz zawarte w nich środki stylistyczne, sposób obrazowania i prowadzenia narracji.

Polecenie 2

Na podstawie analizy fragmentów *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Słowackiego wskaż cechy romantycznego wędrowania.



Piramidy w Gizie, zdjęcie z 1893 roku

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ćwiczenie 1

Przypomnij sobie cechy poematu dygresyjnego i wyjaśnij, jak wykorzystanie tego gatunku może służyć romantycznym opisom podróży.

Ćwiczenie 2

Na podstawie poniższego tekstu wytłumacz, jakie znaczenie dla romantyków miała podróż.

((Maria Kalinowska

Juliusza Słowackiego „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu”. Glosy do poematu

Każdy poeta romantyczny wyruszał w podróż: realną bądź imaginacyjną, w czasie lub w przestrzeni, bardzo daleką, egzotyczną lub pozornie bliską, jednak prowadzącą do innego i tajemniczego świata. Podróż była ulubioną romantyczną metaforą życia, a życie często stawało się dla romantyka wędrówką, znakiem niespokojnej egzystencji lub ciągłego poszukiwania prawdy i nieustannych prób poznawania tajemnicy. Podróże romantyczne prowadziły do dalekich, kulturowo odmiennych miejsc, ale też w głąb własnego „ja” wędrowca, najczęściej zaś podróż romantyczna łączyła oba wymiary i wyruszanie w podróż oznaczało tyleż poznawania świata zewnętrznego, co poszukiwanie siebie i rozszerzanie własnej wrażliwości.

Źródło: Maria Kalinowska, *Juliusza Słowackiego „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu”. Glosy do poematu*, Gdańsk 2011, s. 12.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Cechy romantycznego wędrowania na przykładzie *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Juliusza Słowackiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wskaże kierunki romantycznych podróży Juliusza Słowackiego i innych twórców epoki;
- zapozna się z cechami gatunkowymi poematu dygresyjnego;
- dokona analizy fragmentów *Podróży do Ziemi Świętej* z Neapolu Juliusza Słowackiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Cechy romantycznego wędrowania na przykładzie *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Juliusza Słowackiego”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstami w sekcjach „Wprowadzenie” i „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel włącza film, po którym następuje krótka dyskusja dotycząca podobieństw i różnic między romantycznym podróżowaniem a współczesną turystyką. Następnie uczniowie wyjaśniają, na czym polegał kulturowy model podróży w epoce romantyzmu.
2. Uczniowie zapoznają się z galerią zdjęć interaktywnych. Pracują w parach. Ich zadaniem jest:
 - opisanie na podstawie fragmentów poematu Juliusza Słowackiego zawartych w nich środków stylistycznych, sposobów obrazowania i prowadzenia narracji,
 - wskazanie cech romantycznego wędrowania,

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia 1 i 2 z sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych”.
2. Uczniowie konstruują notatkę podsumowującą w dowolnej formie (grafnotka, mapa myśli), w której umieszczają informacje dotyczące romantycznego wędrowania na przykładzie *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu* Juliusza Słowackiego.

Praca domowa:

1. Wskaż miejsca podróży, które w epoce romantyzmu cieszyły się szczególną popularnością.

Materiały pomocnicze:

- *Słownik terminów literackich*, Warszawa 1995.
- Stefania Skwarczyńska, *Teoria listu*, Białystok 2005.
- Paweł Hertz, *Portret Słowackiego*, Warszawa 1949.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.